Susanna Metsälampi ja Kirsi Miettinen

LVM/905/03/2017

7.11.2017

Liikenne- ja viestintävaliokunta
Eduskunta

liv@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 144/2017 vp.)

HUOMIOITA VALIOKUNNASSA ESITETYISTÄ KYSYMYKSISTÄ JA NÄKEMYKSISTÄ

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi joukkoliikennelain 12 §:n muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi on ollut liikenne- ja viestintävaliokunnassa käsiteltävänä 25.10. ja 27.10.2017. Tässä lausunnossa esitetään eräitä täydennyksiä valiokunnassa 25.10. esille nousseisiin kysymyksiin sekä lausutaan 27.10. valiokunnalle annetuista lausunnoista.

1 Joukkoliikennelain 12 §:n muutos

Liikenne- ja viestintävaliokunnan käsitellessä 25.10.2017 HE 144/2017 vp:een sisältyvää esitystä joukkoliikennelain 12 §:n muutokseksi esillä oli kysymys toimivaltaisen viranomaisen tehtävistä ja tehtävänsiirron perustuslainmukaisuudesta. Hallituksen esityksessä esitetään, että nimettäessä Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymä (HSL) seudulliseksi kunnalliseksi viranomaiseksi ei enää viitattaisi HSL-kuntiin nimeltä mainiten, vaan viitattaisiin HSL:n perussopimukseen. Tästä seuraisi, että HSL alueen muuttuessa asia ei jatkossa enää nousisi eduskunnan käsiteltäväksi.

HSL:stä on säädetty pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetussa laissa 829/2009. Lain 3 § kuuluu seuraavasti:

> *3 § Joukkoliikenne:*
>
> *Pääkaupunkiseudun kuntien on hoidettava yhteistoiminnassa kuntien aluetta koskeva:*
> *1) liikennejärjestelmän ja joukkoliikenteen suunnittelu;*
> *2) joukkoliikenteen liikennepalveluiden suunnittelu ja hankinta; ja*
> *3) joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmästä sekä taksoista päättäminen.*
>
> *Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä hoitaa kuntayhtymä. Kuntayhtymään sovelletaan, mitä kuntalain 10 luvussa säädetään kuntayhtymästä.*
>
> *Kuntayhtymän toimintaan sovelletaan, mitä säädetään vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetussa laissa (349/2007) säädetään.*
>
> *Kuntayhtymä voi toimialueellaan antaa liikenteenharjoittajalle enintään 15 vuoden ajaksi yksinoikeuden harjoittaa raitiovaunu- ja metroliikennettä.*

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite Eteläesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki
Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto
Puhelin 029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

Kuntayhtymä voi lisäksi ottaa sopimuksella hoitaakseen joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetun lain (469/1979) 4 §:ssä tarkoitetun tarkastusmaksun perimisen myös muussa kuin alueen joukkoliikenteessä.

Lain 5 §:n mukaan kuntayhtymien jäsenkuntina voi olla myös muita kuin pääkaupunkiseudun kunnat.

Joukkoliikennelain mukaan 12 §:ssä tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla on seuraavat tehtävät:
- reittiliikenneluvan myöntäminen (12 §)
- kutsujoukkoliikenneluvan myöntäminen (3 §)
- palvelusopimusasetuksessa tarkoitetun toimivaltaisen viranomaisen tehtävät, viranomaisten välinen yhteistyö ja päätökset palvelusopimusasetuksen soveltamisesta (14 §).

Joukkoliikennelain 12 §:ää on muutettu viimeksi vuonna 2011, jolloin Sipoo liittyi HSL:ään. (HE 101/2011 vp, laki 1219/2011). HE:n osiossa, jossa arvioidaan suhdetta perustuslakiin, ei käsitellä Sipoon liittymistä HSL:ään.

Valiokunnassa oli esillä kysymys siitä, säilyykö säännös edelleen perustuslain 124 §:n mukaisena, jos HSL:ään kuuluvia kuntia ei enää nimetä laissa. Liikenne- ja viestintäministeriö on valmistelussa lähtenyt siitä, että laissa 829/2009 on osoitettu HSL:lle rooli joukkoliikenteen järjestäjänä ja laki myös mahdollistaa HSL-alueen laajenemisen. Valmistelussa joukkoliikennelain 12 §:ään sisältyvää luetteloa HSL-kunnista on pidetty informatiivisena, eikä ole katsottu, että perustuslain 124 §:n valossa eduskunnan olisi otettava kantaa siihen, säilyykö HSL:n rooli joukkoliikenteen toimivaltaisena viranomaisena, jos HSL-kuntien kokoonpano muuttuu.

Siuntion kunta on omassa lausunnossaan tukenut hallituksen esitystä, mutta esittänyt eräitä täsmennyksiä esityksen perusteluihin. Myös Tuusulan kunta on omassa lausunnossaan tukenut hallituksen esitystä. Tämän lisäsi Liikenteen turvallisuusvirasto on tukenut esitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ole lausuttavaa näiden lausuntojen johdosta.

2 Laki rautatiejärjestelmän liikenneturvallisuustehtävistä annetun lain (*kelpoisuuslain)* 59 §:n muuttamisesta

Finrail Oy, Liikenteen turvallisuusvirasto ja VR-Yhtymä Oy ovat omissa lausunnoissaan tukeneet hallituksen esitystä tältä osin.

Liikenne- ja viestintäministeriöllä ei ole lausuttavaa näiden lausuntojen johdosta.

3 Liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n tarkentaminen

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

Tätä esitystä ovat valiokunnassa tukeneet ITS-Finland ry, Liikenteen turvallisuusvirasto ja MAAS Global Oy. Esitystä ovat vastustaneet HSL–kuntayhtymä, Kuntaliitto, VR-Yhtymä Oy, Suomen Paikallisliikenneliitto ja Suomen Taksiliitto,

Liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) III osan 2 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan tie- ja raideliikenteen henkilökuljetuspalvelun tarjoajan, välityspalvelun tarjoajan tai näiden puolesta lippu- ja maksujärjestelmästä vastaavan toimijan on avattava liikkumispalvelun tarjoajille ja yhdistämispalvelun tarjoajille pääsy lippu- ja maksujärjestelmänsä myyntirajapintaan, jonka kautta voi: 1) hankkia vähintään perushintaisen kertamatkaan oikeuttavan lipputuotteen johon perustuvan matkustusoikeuden on oltava todennettavissa helpolla tavalla yleiskäyttöisen teknologian avulla; tai 2) varata yksittäisen matkan tai kuljetuksen, jonka täsmällinen hinta ei ole tiedossa palvelun alkaessa tai joka muusta syystä sovitaan maksettavaksi palvelun päättymisen jälkeen.

Hallituksen esityksessä 144/2017 ehdotetaan, että momenttiin lisättäisiin johdantolauseeseen sanat ”ilman käyttöä rajoittavia ehtoja”. Kyseessä on säännöksen täsmentäminen, sillä alunperinkin tavoitteena on ollut että rajapinta tulee toteuttaa avoimena ohjelmointirajapintana. Avoimuus tarkoittaa sitä, että rajapinnan kautta on voitava hankkia kertamatka ilman, että rajapinnan avaamiseen velvoitettu toimija asettaa muita kuin tavanomaisia rajapinnan käyttämiseen liittyviä liittyviä ehtoja tai kriteereitä. Tämä käy ilmi III osan 2 luvun 2 ja 4 §:stä sekä niiden perusteluista.

Sanotun III osan 2 luvun 4 §:ssä todetaan, että rajapintojen käyttöön voi liittyä käyttöehtoja, joiden on oltava oikeudenmukaisia, kohtuullisia ja syrjimättömiä. Tällaiset käyttöehdot koskevat tyypillisestä esimerkiksi tietoturvaa, kirjautumista tai tunnistautumista. Kuten hallituksen esityksessä 144/2017 vp todetaan, rajapinnan käyttöehdoissa ei ole kysymys tavanomaisista sopimusehdoista, joiden nojalla avaamisvelvoitteen kohteena oleva toimija voisi esimerkiksi rajoittaa jälleenmyyntiä tai asettaa vaatimuksia rajapinnan kautta lippuja välittävän toimijan liiketoimintamallille tai sovelluksille.

Lisäksi III osan 2 luvun 2 §:n 3 momentissa asetetaan yhteistyövelvoite, jonka mukaan rajapinnan avaamiseen velvoitetun palveluntarjoajan ja rajapintaa hyödyntävien palveluntarjoajien on tehtävä yhteistyötä tarvittavien käytännön järjestelyjen mahdollistamiseksi. Perustelujen mukaan tällaisia käytännönseikkoja on esimerkiksi kysymys siitä, miten matkustusoikeuden todentaminen käytännössä hoidetaan.

Liikenteen palveluista annetun lain III osan 2 luvun 2 §:n 1 momentti asettaa minimivelvoitteen, eli se edellyttää perushintaisten kertalipputuotteiden olevan hankittavissa tai varattavissa rajapinnan kautta. Perushintaisuudella tarkoitetaan esimerkiksi normaalihintaista aikuisen kertamatkaa. Hallituksen esityksestä 161/2016 vp käy myös ilmi III osan 2 luvun 2 §:n 3 momentin kohdalla, että pykälässä on kyse minimistä, jonka avulla matkaketju voitaisiin muodostaa. Muiden lipputuotteiden ja mahdollisten tukkualennusten

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi

sekä toimijoiden välinen muun mahdollinen yhteistyö todetaan jäävän toimijoiden välisten sopimusten varaan.

Liikenteen palveluista annetun lain tavoitteena on asettaa palveluiden käyttäjä keskiöön, ja mahdollistaa se, että käyttäjälle tarjotaan laaja ja monipuolinen valikoima liikenteen palveluita, ja myös uusia palveluita pystytään kehittämään. Edelleen käsiteltävän säännöksen tavoitteena on mahdollistaa yhtenäisten ”ovelta-ovelle” ulottuvien matkaketjujen tarjoaminen. Säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2018, joten niiden käytännön soveltamisesta ei toistaiseksi ole kokemuksia. Voimaantuloa valmistelevan työn yhteydessä on kuitenkin käynyt ilmi, että toimijoiden keskuudessa vallitsisi epäselvyyttä säännöksen tulkinnassa, muun muassa niin, että se mahdollistaisi juuri sen kaltaisten ehtojen asettamisen, jotka rajoittaisivat rajapinnan kautta hankittujen lippujen käyttöä esimerkiksi osana tietynlaisia palvelupaketteja. Erityisesti HSL:n lausunnosta käy selkeästi ilmi se, minkä vuoksi nyt ehdotettava täsmennys on tarpeellinen. Lain tavoitteiden saavuttamisen kannalta ei ole mahdollista, että rajapinnan avaamiseen velvoitettu toimija pystyisi päättämään, minkälaisen matkaketjun tai palvelupaketin osana kertamatkaa tarjottaisiin. Lausunnossa esille tuotuja huolia esimerkiksi vastuiden selkeydestä, immateriaalioikeuksista ja liputta matkustavista voidaan toimijoiden välillä työstää III osan 2 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteistyövelvoitteen nojalla, ja tätä työtä myös tehdään parhaillaan Viestintäviraston vetämässä Lippu –projektissa.

Susanna Metsälampi
neuvotteleva virkamies

Liikenne- ja viestintäministeriö
Käyntiosoite
Eteläesplanadi 16
(kirjaamo)
Helsinki
Postiosoite
PL 31
00023 Valtioneuvosto
Puhelin
029516001
www.lvm.fi
etunimi.sukunimi@lvm.fi
kirjaamo@lvm.fi